

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
Сумський державний педагогічний університет
імені А. С. Макаренка

Щербакова Ірина Миколаївна

РОБОЧА ПРОГРАМА
курсу «Методологічні та теоретичні
проблеми психології»

за напрямом підготовки
6.0301103. Практична психологія

Суми
Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка
2014

УДК 159.9:005+159.9.01(076.6)

ББК 88.3 я 73

Щ 61

Схвалено методичною радою Інституту педагогіки та психології
Сумського державного педагогічного університету
імені А. С. Макаренка

Рецензенти: **Кузікова С. Б.** – доктор психологічних наук, професор,
зав. кафедри практичної психології СумДПУ імені
А. С. Макаренка;
Тарасова Т. Б. – кандидат психологічних наук, доцент, зав.
кафедри психології СумДПУ імені А. С. Макаренка.

Щербакова І. М.

Щ 61 Робоча програма курсу «Методологічні та теоретичні проблеми психології». Для студентів спеціальності «Практична психологія» / І. М. Щербакова. – Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2014. – 46 с.

Робоча програма курсу «Методологічні та теоретичні проблеми психології» розрахована на студентів спеціальності «Практична психологія» для ознайомлення з основними методологічними проблемами психології, з сутнісною специфікою методології психологічних досліджень, з провідними парадигмами, парадигмальними підходами, типами раціональності, світоглядними функціями та ідеологемами класичних і некласичних напрямків психології.

УДК 159.9:005+159.9.01(076.6)

ББК 88.3 я 73

© Щербакова І. М., 2014

© Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2014

ЗМІСТ

I. Опис навчальної дисципліни.....	4
II. Мета та завдання навчальної дисципліни.....	5
III. Програма навчальної дисципліни.....	7
IV. Структура навчальної дисципліни.....	8
V. Теми лекційних занять.....	9
VI. Теми практичних занять.....	10
VII. Самостійна робота.....	15
VIII. Зміст індивідуального науково-дослідного завдання.....	22
IX. Розподіл балів, які отримують студенти.....	27
X. Екзаменаційні питання з навчальної дисципліни.....	31
XI. Методичне забезпечення.....	36
XII. Література.....	39

І. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 2	Галузь знань 0301 Соціально-політичні науки (шифр і назва)	Нормативна (за вибором)	
	Напрямок підготовки 6.0301103. Практична психологія (шифр і назва)		
Модулів – 1	Спеціальність (проф. спрямування): Практична психологія	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		2015	2015
Індивідуальне науково-дослідне завдання: «Методологія в першоджерелах» (назва)		Семестр	
Загальна кількість годин – 52		8	8
Тижневих аудиторних годин для денної форми навчання: ..... /	Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр	Лекції	
		16 год.	4 год.
		Практичні, семінарські	
		22 год.	6 год.
		Лабораторні	
		–	–
		Самостійна робота	
		Індивідуальні завдання – ІНДЗ	
Вид контролю: екзамен			

II. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою навчального курсу «Методологічні та теоретичні проблеми психології» є формування у студентів світоглядної основи теоретичної та практичної діяльності майбутнього психолога на основі забезпечення їх методологічною та теоретичною грамотністю у процесі засвоєння знань з курсу та систематизації і узагальнення наявних у них професійних знань.

Завдання вивчення дисципліни:

- опанування студентами системою знань про теоретико-методологічні основи психології - найважливіші вихідні теоретичні положення, позиції, категорії та їх суть, що покладаються в основу побудови психологічного дослідження та інтерпретації його результатів;
- аналіз когнітивного, соціально-психологічного та історичного векторів розвитку психології;
- вивчення провідних методологічних орієнтацій, підходів і методологування;
- ознайомлення з провідними парадигмами, парадигмальними підходами і методологами класичних і некласичних напрямків психології;
- освоєння навичок побудови наукових теорій, висунення гіпотез та їх перевірки в дослідженні;
- оптимізація наукового мислення студентів.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студенти повинні знати:

- суть теорії та методології науки;
- основні напрямки сучасної методології психології;

- основні психологічні категорії та поняття;
- пояснювальні принципи у психології, що виходять з філософії;
- загальнопсихологічні пояснювальні принципи;
- конкретнонаукові пояснювальні принципи;
- методологічні підходи у психології (особистісний, діяльнісний, системний);
- ключові проблеми психології та підходи до їхнього вирішення.

Студенти повинні вміти:

- аналізувати зміст робіт з методології науки та методології і теорії психології;
- розкривати суть основних понять та теоретичних положень, що вивчаються;
- користуватися основними психологічними категоріями та поняттями;
- пояснювати та використовувати основні принципи психологічної науки;
- пояснювати теоретико-методологічні положення, використовуючи набуті раніше знання з психології, добирати адекватні приклади тощо;
- працювати з літературними джерелами з психології: здійснювати інформаційний пошук, аналізувати теоретичний матеріал і здійснювати його узагальнення, формулювати висновки.

III. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль I

МЕТОДОЛОГІЯ ТА ТЕОРІЯ ПСИХОЛОГІЇ:

ЗАГАЛЬНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ

Тема 1. Введення в дисципліну «Методологічні та теоретичні проблеми психології»

Тема 2. Методологічні основи психології.

Тема 3. Теоретичні проблеми психології.

Змістовний модуль II

МЕТОДОЛОГІЧНІ ТА ТЕОРЕТИЧНІ ПРОБЛЕМИ

НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ В ІСТОРІЇ ТА

СУЧАСНІЙ ПРАКТИЦІ ПСИХОЛОГІЇ

Тема 4. Методологія наукового дослідження.

Тема 5. Методологія наукового дослідження у практичній психології: принципи і методи.

Тема 6. Методологічні та теоретичні проблеми в історії та сучасній практиці психологічної науки.

IV. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	Денна форма					Заочна форма				
	Усього	у тому числі				Усього	у тому числі			
		лек.	пр.	лаб.	ср.		лек.	пр.	лаб.	ср.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Модуль 1.										
Змістовий модуль I. Методологія та теорія психології : загальна характеристика.										
Тема 1. Введення в дисципліну «Методологічні та теоретичні проблеми психології».	4	2	2			1,5	0,5	1		
Тема 2. Методологічні основи психології.	7	3	4			2,5	0,5	2		
Тема 3. Теоретичні проблеми психології.	7	3	4			2	1	1		
Разом за змістовим модулем I.	18	8	10			6	2	4		
Змістовий модуль II. Методологічні та теоретичні проблеми наукового дослідження в історії та сучасній психологічній практиці психології										
Тема 4. Методологія наукового дослідження.	6	2	4			1,5	0,5	1		
Тема 5. Методологія наукового дослідження у практичній психології: принципи і методи.	7	3	4			2,5	0,5	2		
Тема 6. Методологічні та теоретичні проблеми в історії та сучасній практиці психологічної науки.	7	3	4			2	1	1		
Разом за змістовим модулем II.	20	8	12			6	2	4		
Усього годин	38	16	22			12	4	8		

V. ТЕМИ ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ

Лекції вирішують цілий комплекс важливих пізнавальних, виховних та організаційних завдань. Вони допомагають студентам сприйняти значну кількість знань, здатні підвищити продуктивність усіх інших форм навчальної роботи, є важливим орієнтиром для самостійної роботи. І все ж необхідно пам'ятати, що лекція дає роз'яснення тільки на найбільш важливі і складні питання і визначає напрямок, характер подальшої самостійної роботи студентів.

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Введення в дисципліну «Методологічні та теоретичні проблеми психології»	2
2	Методологічні основи психології	3
3	Теоретичні проблеми психології	3
4	Методологія наукового дослідження	2
5	Методологія наукового дослідження у практичній психології: принципи і методи	3
6	Методологічні та теоретичні проблеми в історії та сучасній практиці психологічної науки	3

VI. ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ ПЗ	Назва теми	Кількість годин
	Змістовий модуль I	
1	<p style="text-align: center;">Тема 1. Введення в дисципліну «Методологічні та теоретичні проблеми психології»</p> <p>1. Предмет, об'єкт, цілі та завдання навчальної дисципліни «Методологічні та теоретичні проблеми психології».</p> <p>2. Сутність методології: принципи, історичні етапи розвитку.</p> <p>3. Наука як сфера людської діяльності і система знань..</p> <p>4. Психологічна наука як об'єкт методологічного аналізу.</p> <p>Практичні завдання:</p> <p>1. Визначте процедуру методологічного аналізу у психології.</p> <p>2. Назвіть структурні елементи наукового пізнання.</p> <p>3. Охарактеризуйте критерії науковості, структуру наукового пізнання (теоретичного та емпіричного), його рівні форми.</p> <p>4. Визначте особливості фундаментальної, загальнонаукової і конкретно-наукової методології.</p> <p>Психологічний глосарій: метод; методологія; організаційні методи; емпіричні методи; методи аналізу (обробки) даних; інтерпретаційні методи; теоретичні методи; описові методи; кореляційні методи; каузальні методи; спостереження; метод аналізу продуктів діяльності; циклографія; бесіда; інтерв'ю; анкетування; тестування; експеримент.</p> <p>Основна література до теми: 1; 2; 6; 8; 13; 20.</p> <p>Додаткова література: 1; 16; 18; 31; 45.</p>	2
2-3	<p style="text-align: center;">Тема 2. Методологічні основи психології</p> <p>1. Методологія психології : принципи, основні підходи.</p> <p>2. Методологічні підходи у психології.</p> <p>3. Методологічні проблеми розуміння, пояснення та</p>	4

	<p>інтерпретації у психології.</p> <p>4. Основні парадигми психології та принципи у яких вони конкретизуються.</p> <p>Практичні завдання:</p> <p>1. Дайте визначення й охарактеризуйте зміст поняття «методологія».</p> <p>2. Дайте визначення й охарактеризуйте зміст поняття «парадигма».</p> <p>3. Визначте основні парадигмальні орієнтації в сучасній психології.</p> <p>4. З'ясуйте провідні методологічні орієнтації типів раціональності у психології: класичної, некласичної, постнекласичної (постмодерної).</p> <p>Психологічний глосарій: принцип; лібералізм; нігілізм; матеріалізм; ідеалізм; монізм; плюралізм; конструктивізм; вітакультурна парадигма; синергетика; класична, некласична і посткласична раціональність.</p> <p>Основна література до теми: 4; 5; 6; 8; 9; 11; 12.</p> <p>Додаткова література: 13; 14; 16; 17; 27;28.</p>	
4-5	<p style="text-align: center;">Тема 3. Теоретичні проблеми психології</p> <p>1. Теорія та її основні компоненти. Формулювання наукових проблем: наукові категорії (терміни і поняття).</p> <p>2. Операціоналізація теоретичних проблем у психології: типи наукових проблем (реальні, псевдо, риторичні).</p> <p>3. Психологічні проблеми головних напрямків сучасної психології.</p> <p>4. Психологічні проблеми в історії психології: основні етапи виникнення і розвитку.</p> <p>Практичні завдання:</p>	4

	<p>1. Визначте емпіричну основу наукових проблем у психології.</p> <p>2. Дайте визначення й охарактеризуйте зміст поняття «теорія».</p> <p>3. Назвіть основні методологічні проблеми сучасної психології.</p> <p>4. З'ясуйте провідні проблеми психології у контексті класичної, неklasичної, постнеklasичної (постмодерної) раціональності.</p> <p>Психологічний глосарій: теорія; проблема; наукова категорія; реальні, псевдо і риторичні проблеми; психічне життя; психіка, діяльність; спілкування; особистість; криза; методологічна криза; психофізична, психофізіологічна та психогностична проблеми.</p> <p>Основна література до теми: 1; 2; 5; 6; 8; 11; 12; 14; 16;17.</p> <p>Додаткова література: 1; 2; 3; 8; 15; 16; 27; 28; 31; 45.</p>	
<p>Змістовий модуль II</p> <p>Методологічні та теоретичні проблеми наукового дослідження в історії та сучасній практиці психології</p>		
6-7	<p style="text-align: center;">Тема 4. Методологія наукового дослідження</p> <p>1. Цілі, принципи, методи і рівні наукового дослідження.</p> <p>2. Структура наукового дослідження: основні етапи наукового дослідження.</p> <p>3. Методологія розробки програми наукового дослідження.</p> <p>4. Деонтологічний аналіз наукового дослідження.</p> <p>Практичні завдання:</p> <p>1. Визначте, у чому полягають основні методологічні завдання наукового дослідження.</p> <p>2. Назвіть й охарактеризуйте рівні наукового дослідження.</p> <p>3. Охарактеризуйте типи наукових проблем.</p> <p>4. Поясніть, у чому полягає специфіка теоретичних та емпіричних гіпотез наукового дослідження.</p> <p>5. Назвіть й охарактеризуйте методи та технічні процедури наукового дослідження.</p>	4

	<p>Психологічний глосарій: наукове дослідження; методологічні принципи; наукова проблема; гіпотеза; статистична та якісна обробка матеріалу; деонтологія.</p> <p>Основна література до теми: 2; 7; 10; 13;15; 18; 20.</p> <p>Додаткова література: 4; 5; 11; 21; 22; 26; 28; 32; 33; 39; 49.</p>	
8–9	<p>Тема 5. Методологія наукового дослідження у практичній психології: принципи і методи</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Сутнісна специфіка методології психологічних досліджень. 2. Характеристика методів наукового дослідження: класифікація методів психологічного дослідження за етапами наукового дослідження. 3. Основні і допоміжні методи психології. 4. Етичні правила проведення наукових психологічних досліджень. <p>Практичні завдання:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Назвіть функції методології наукового дослідження. 2. Визначте основні характеристики організаційних методів психологічного дослідження. 3. Здійсніть аналіз емпіричних методів наукового дослідження. 4. Поясніть деонтологічні принципи, правила проведення наукових психологічних досліджень. <p>Психологічний глосарій: деонтологія; метод; методика; експеримент; спостереження; опитування; бесіда; інтерв'ю; тестування; соціометрія.</p> <p>Основна література до теми: 3; 9; 10; 13; 15; 19.</p> <p>Додаткова література: 11; 19; 22; 26; 28; 29; 36; 41; 47.</p>	4
10-11	<p>Тема 6. Методологічні та теоретичні проблеми в історії та сучасній практиці психологічної науки</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Загальна характеристика методологічних проблем провідних напрямків та шкіл психології. 	4

	<p>2. Внесок представників провідних психологічних напрямків та шкіл психології у формування методологічних основ класичної, некласичної та постнекласичної (постмодерної) раціональності.</p> <p>3. Причини, тенденції виникнення та етапи методологічної кризи психології.</p> <p>4. Історичні перспективи методологічних пошуків психології.</p> <p>Практичні завдання:</p> <p>1. Поясніть, чим відрізняється методологічне підґрунтя провідних психологічних шкіл психології (структурної, функціональної, біхевіоризму, гештальтпсихології, психоаналізу, гуманістичної і когнітивної психології).</p> <p>2. Охарактеризуйте етапи методологічної кризи психологічної науки.</p> <p>3. Визначте, у чому полягають причини методологічної кризи психології.</p> <p>4. Назвіть основні ознаки психології як мультипарадигмальної науки.</p> <p>Психологічний глосарій: структуралізм; функціоналізм; біхевіоризм; психоаналіз; гештальтпсихологія; гуманістична психологія; когнітивна психологія; трансперсональна психологія; екзистенціальна психологія; мультипарадигмальна психологія.</p> <p>Основна література до теми: 5; 8; 12; 14; 17; 20.</p> <p>Додаткова література: 2; 3; 8; 13; 14; 15; 16; 20; 27; 28; 40.</p>	
--	---	--

VII. САМОСТІЙНА РОБОТА

Самостійна робота студентів (СРС) полягає у підготовці до практичних занять. Самостійна робота спрямована на осмислення методологічних і теоретичних основ психології та формування у студентів наукового мислення. Завдання самостійної роботи

цілеспрямовані на формування у студентів вміння креативної інтерпретації актуальних методологічних і теоретичних проблеми психології. Студентам пропонується самостійно опрацювати першоджерела та поглибити знання з визначених тем. Студенти повинні зробити конспект (далі «конспект першоджерел»), що перевірятиметься викладачем на практичних заняттях. Зміст СРС складається з таких видів роботи:

1. Опрацювання літератури з кожної теми за формою, яка обирається самостійно (конспект, тези, план, таблиця, схема, висновки тощо). Список рекомендованої літератури до кожної теми можна доповнити науковими працями, які слухач підібрав самостійно. Доцільно порівнювати виклад (або зміст) матеріалу з певного питання в різних джерелах.
2. Підготовка до усіх видів контролю, в тому числі до модульних і комплексних контрольних робіт та підсумкової державної атестації.

Питання для самостійної роботи

Тема 1. Введення в дисципліну

«Методологічні та теоретичні проблеми психології»

1. Визначте предмет, об'єкт, цілі та завдання навчальної дисципліни «Методологічні та теоретичні проблеми психології».
2. Назвіть які функції виконує наука як сфера людської діяльності.
3. Поміркуйте, чим відрізняється науковий спосіб пізнання світу від життєвого пізнання.
4. Поясніть специфіку наукового пізнання.
5. Визначте структурні елементи наукового пізнання.
6. Назвіть історичні етапи розвитку методології.
7. Поясніть, чим відрізняється фундаментальна (філософська), загальнонаукова та конкретно-наукова методологія.

8. Назвіть функції методології
9. Розкрийте зміст основних методологічних принципів психології.
10. Обґрунтуйте, чому психологія має універсальну позицію в системі інших наук за теоретичною моделлю Б. М. Кедрова.
11. Визначте місце практичної психології у психологічній науці.
12. Поясніть, чому екстенсивний розвиток психології є небезпекою для її загальнометодологічної ролі.
13. Визначте, у чому полягає позитивне значення диференціації психологічного знання.
14. Поміркуйте, у чому полягає складність і парадоксальність психологічного знання.
15. Назвіть найголовніші проблеми у сфері практичної психології.
16. Порівняйте методи психологічних досліджень Б. Ф. Ломова, П. К. Анохіна, Б. Г. Ананьєва, Л. С. Виготського, Л. С. Рубінштейна.

Тема 2. Методологічні основи психології

1. З'ясуйте значення системного підходу для розуміння психології.
2. Визначте методологічні та теоретичні засади становлення системного підходу у психології.
3. Наведіть приклади відомих Вам психологічних законів, і поясніть їх.
4. Поясніть явище «феноменологічного зсуву» науки.
5. Визначте предмет методологічного аналізу у психології.
6. Назвіть завдання класичної методології.
7. Розкрийте двоплощинну структуру методологічного мислення.
8. З'ясуйте, чим є методологія у парадигмальному розумінні.
9. Назвіть основні процедури що використовується у професійному методологуванні.
10. Поясніть, чому фундаментальною методологічною процедурою є формулювання концепцій (концепціалізація).

11. Визначте роль епістемології на сучасному етапі розвитку методології.
12. Поміркуйте, що є крайнім втіленням роз'єднаності психології.
13. Поясніть, що лежить в основі методологічного ригоризму (монізму).
14. Розкрийте зміст понять «методологічний плюралізм» та «поліпарадигмальність» психології.
15. Визначте особливості комунікативної методології.
16. Поясніть теоретичну основу комунікативної методології.

Тема 3. Теоретичні проблеми психології

1. Обґрунтуйте проблему співвідношення природного і набутого у психології.
2. Визначте соціально-історичний характер категорії спілкування.
3. Обґрунтуйте проблему взаємозв'язку психічного і фізіологічного у психології.
4. Визначте роль і значення теорії віддзеркалення для вирішення психофізіологічної проблеми психології.
5. Обґрунтуйте проблему природного й набутого у психічному розвитку індивіда.
6. Назвіть шість основних критеріїв систематизованої оцінки теорій особистості у психології.
7. Поміркуйте, чому періодизація психічного розвитку індивіда є найскладнішим науковим завданням.
8. Поясніть, у чому полягає специфіка дослідження спілкування у психології.
9. Назвіть основні методологічні підходи дослідження особистості у психології.
10. Визначте концептуальні одиниці виміру опису постійних аспектів поведінки людини.

11. Розкрийте зміст теорії віддзеркалення як методологічної основи наукового підходу до вирішення проблеми природного та набутого.
12. Поясніть основні положення теорії антропогенезу.
13. З'ясуйте у чому полягає складність дослідження тріади «біологічне – психічне – соціальне».
14. Поміркуйте як психолог може уникнути спокуси бути послідовником «методичної моди».
15. З'ясуйте яким чином можна вирішити проблему стереотипних способів діяльності психологів.
16. Поясніть, яким чином оцінюються теорії особистості з точки зору біполярних наукових понять : «свобода – детермінізм», «раціональність – ірраціональність», «холізм – елементаризм», «конституціоналізм – інвайроменталізм», «змінність – незмінність», «суб'єктивізм – об'єктивізм», «проактивність – реактивність», «гомеостаз – гетеростаз», «пізнаване – непізнання».

Тема 4. Методологія наукового дослідження

1. Поясніть принцип системності у психології.
2. Охарактеризуйте етапи наукового дослідження.
3. Визначте що є істотною ознакою розвиненої теорії.
4. Поясніть принцип розвитку.
5. Поясніть принцип детермінізму.
6. Назвіть основні способи теоретичного обґрунтування гіпотези.
7. Визначте які зв'язки існують між гіпотезою і теорією.
8. Назвіть основні етапи розробки гіпотези.
9. Охарактеризуйте теоретичний рівень наукового дослідження.
10. Розкрийте переваги експериментального вивчення об'єктів порівняно зі спостереженням.

11. Поміркуйте, яке цільове призначення мають методи на другому етапі наукового дослідження.
12. Визначте методологічні чинники продуктивності наукової гіпотези.
13. З'ясуйте методологічні основи постановки проблеми наукового дослідження.
14. Охарактеризуйте емпіричний рівень наукового дослідження.
15. Визначте структуру дослідницької програми наукового дослідження.
16. Назвіть елементи деонтологічного аналізу, що стосуються вибору методів та процедури психологічного дослідження.

Тема 5. Методологія наукового дослідження у практичній психології: принципи і методи

1. Назвіть основні методи дослідження особистості у психології.
2. Поясніть, чому стандартизація є ключовим аспектом дослідження особистісних характеристик.
3. З'ясуйте задля чого у психологічному дослідженні використовується коефіцієнт ретестової надійності.
4. Назвіть методи що використовуються прихильниками гуманістичного підходу.
5. Поясніть, чим відрізняються змістовна, критеріальна, конструктивна валідність.
6. Назвіть методи що використовуються прихильниками психоаналітичного підходу.
7. Визначте доцільність використання структурованого і неструктурованого інтерв'ю у психологічному дослідженні.
8. Визначте типи проєктивних методів психології.

9. Назвіть галузі практичного застосування методів психологічної діагностики.
10. Назвіть галузі практичного застосування методів психологічної корекції та психотерапії.
11. З'ясуйте методи досліджень яких наук послугували основою методу експерименту у психології.
12. Назвіть методи що використовуються прихильниками діяльнісного підходу.
13. Назвіть емпіричні методи наукового дослідження.
14. Визначте основні етичні правила проведення наукових психологічних досліджень.
15. Назвіть основні статті Конституції України, Цивільного кодексу України, Кримінального кодексу України, що регулюють науково-дослідницьку діяльність психолога.
16. Охарактеризуйте основні класифікації методів наукового дослідження у психології.

Тема 6. Методологічні та теоретичні проблеми в історії та сучасній практиці психологічної науки

1. Визначте шляхи подолання методологічної кризи психології.
2. Назвіть основні методологічні орієнтації сучасної психології.
3. Поміркуйте, який психологічний напрямок зосереджений на феноменах інтенційності та трансценденції.
4. Визначте особливості сучасної ситуації в психології.
5. З'ясуйте шляхи подолання кризи в психології за Л. С. Виготським та Б. Ф. Ломовим.
6. Назвіть методологічні орієнтації провідних наукових напрямків та шкіл психології.

7. Поміркуйте, як у професійному методологуванні реалізується миследіяльність.
8. Визначте ідеологеми ортодоксального психоаналізу.
9. Поясніть, чому фактичним предметом вивчення у біхевіоризмі є епіфеномени, а не реальні психологічні феномени.
10. Поміркуйте, яка ідея є онтологічним стрижнем гештальтпсихології.
11. Назвіть основні принципи екзистенціальної психології за Л. Бісвангером, М. Басом, М. Мерло-Понті.
12. Поясніть, як відбувався перехід від класичної до некласичної психології.
13. Охарактеризуйте спрямованість розвитку сучасної психології до постнекласичної раціональності.
14. Назвіть завдання психології у плані постнекласичної раціональності.
15. Поясніть чому психологія знаходиться у допарадигмальному періоді свого розвитку.
16. Поміркуйте над історичними перспективами методологічних пошуків сучасної психології.

VIII. ЗМІСТ ІНДИВІДУАЛЬНОГО НАУКОВО-ДОСЛІДНОГО ЗАВДАННЯ (ІНДЗ)

Виконання ІНДЗ потребує від студентів пошуку повної, вичерпної відповіді на питання використання методів та конкретних методик психології, їх характеристики, особливостей обробки отриманих даних. Індивідуальна робота студентів здійснюється під керівництвом викладача. Індивідуальні завдання виконуються самостійно і не входять до тижневого аудиторного навантаження студента. Викладач контролює виконання індивідуального завдання на консультаціях, графік яких розробляється і затверджується завідувачем кафедри на початку семестру.

ІНДЗ складається з блоку завдань, спрямованих на опрацювання психологічних першоджерел, що ознайомлюють студентів з сутнісною специфікою методології психологічних досліджень, методологічними орієнтаціями та тенденціями у сучасній психологічній практиці. ІНДЗ передбачає ведення конспекту першоджерел та тематичного словника (психологічний глосарій до практичних занять).

Блок завдань ІНДЗ «Методологія в першоджерелах»

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	2	3
Тема № 1		
Введення в дисципліну «Методологічні та теоретичні проблеми психології»		
1.	1. Визначте об'єкт, предмет і категоріальний простір самовизначення науки психології / В. А. Татенко «Об'єкт, предмет і метод психології як суб'єкта пізнання»// Див. додаткову літературу № 18. – С. 6–9.	1
	2. Назвіть основні наукові категорії що характеризують	

	предмет психології / М. Г. Ярошевський «Психологія ХХ ст.»// Див. додаткову літературу № 31. – С. 34–42.	
	3. Визначте місце психології в системі наукового знання / Б. Ф. Ломов «Психологія в системі наукового знання» // Див. додаткову літературу № 45. – С. 39–50.	
	4. Визначте місце психології в системі наук / Ж. Піаже «Психологія, міждисциплінарні зв'язки і система наук»// Див. додаткову літературу № 31. – С. 75–81.	
	5. Охарактеризуйте тріаду основних наукових категорій психології «образ – дія – мотив» / М. Г. Ярошевський «Категоріальний апарат психології» // Див. додаткову літературу № 45. – С. 25–39.	
Тема № 2		
Методологічні основи психології		
2.	1. Визначте теоретичну специфіку і загальну мету комунікативної методології / Мирослав Савчин «Методологеми психології» // Див. основну літературу № 12. – С. 49–51.	1
	2. З'ясуйте, як відповідає психологія на виклик нігілізму / Роман Трач «Нігілізм як виклик (сучасна духовна криза і психологія)» // Див. додаткову літературу № 14. – С. 9–35.	
	3. Охарактеризуйте особливості основних парадигм у психології / Мирослав Савчин «Методологеми психології» // Див. основну літературу № 12. – С. 64–129.	
	4. Розкрийте зміст п'яти базових постулатів й основних методологічних орієнтирів гуманістичної психології / Джеймс Б'юджентал «Третя сила у психології» // Див. додаткову літературу № 13. – С. 79–90.	
	5. Охарактеризуйте методологічні орієнтації трьох основних наукових течій в сучасній західній психології /	

	Роман Трач «Гуманістичний напрям у психології: історія і сучасність»// Див. додаткову літературу № 13 – С. 9–22.	
Тема № 3		
Теоретичні проблеми психології		
3.	1. Поясніть специфіку методологічної проблеми визначення понять «індивід», «особистість» / А. Н. Леонтьєв «Діяльність. Свідомість. Особистість» // Див. додаткову літературу № 31. – С. 159–164.	0,5
	2. Визначте методологічні принципи побудови структури особистості / Б. Г. Ананьєв «Людина як предмет пізнання»// Див. додаткову літературу № 31. – С. 152–158.	
	3. Поясніть проблему спілкування в психології / Б. Ф. Ломов «Проблема спілкування в психології» // Див. додаткову літературу № 45. – С. 108–117.	
	4. Розкрийте значення категорії «діяльність» у розумінні детермінації психіки, свідомості людини (зміст проблеми діяльності в психології) / А. Н. Леонтьєв «Загальне поняття про діяльність» // Див. додаткову літературу № 31 – С. 206–214.	
	5. Назвіть основні методологічні орієнтації класичної, некласичної, посткласичної психології / Мирослав Савчин «Методологеми психології» // Див. основну літературу № 12. – С. 130–163.	
Тема № 4		
Методологія наукового дослідження		
4.	1. Розкрийте специфіку експериментальних методів психології / Б. Г. Ананьєв «Стисла характеристика методів дослідження»// Див. додаткову літературу № 28. – С.92–106.	0,5
	2. Назвіть сфери використання порівняльного та люнгітюдного методів / Б. Г. Ананьєв «Стисла	

	характеристика методів дослідження»// Див. додаткову літературу № 28. – С.92–106.	
	3. Назвіть психодіагностичні методи / Б. Г. Ананьєв «Стисла характеристика методів дослідження»// Див. додаткову літературу № 28. – С.92–106.	
	4. Визначте специфіку обсерваційних методів психологічного дослідження / Б. Г. Ананьєв «Стисла характеристика методів дослідження»// Див. додаткову літературу № 28. – С.92–106.	
	5. Визначте, які методи відносяться до групи праксиметричних методів психології / Б. Г. Ананьєв «Стисла характеристика методів дослідження»// Див. додаткову літературу № 28. – С.92–106.	
Тема № 5		
Методологія наукового дослідження у практичній психології: принципи і методи		
5.	1. Назвіть дві основні вимоги, що висуваються до гіпотези дослідження / А. Ф. Ануфрієв «Язык науки: понятійний апарат наукового дослідження» // Див. додаткову літературу література № 28. – С. 107–115.	1
	2. Поясніть, у чому полягає специфіка правил організації і проведення наукових досліджень за Етичним кодексом України, Росії, Іспанії / В. О. Климчук. «Психологічна деонтологія : етичні кодекси» // Див. додаткову літературу № 36. – С. 9-16; 17-27; 58-61.	
	3. З'ясуйте, що таке «модель психологічного дослідження», її найважливіші компоненти / А. Н. Занковський «Етапи наукового дослідження» // Див. додаткову літературу № 28. – С. 118–122.	
	4. Охарактеризуйте два основних напрямки	

	<p>характеристики практичної значущості наукового дослідження /А. Ф. Ануфрієв «Язык науки: понятійний апарат наукового дослідження» // Див. додаткову літературу література № 28. – С. 107–115.</p>	
	<p>5. Визначте основні етичні правила психологічних досліджень /Етичний кодекс психолога // Див. додаткову літературу № 41 – С.371 –385.</p>	
<p>Тема № 6</p> <p>Методологічні та теоретичні проблеми в історії та сучасній практиці психологічної науки</p>		
6.	<p>1. З'ясуйте конструктивні і деструктивні ідеологеми класичних і некласичних напрямів психології / Мирослав Савчин «Методологеми психології» // Див. основну літературу № 12. – С. 172–189.</p>	1
	<p>2. Зробіть загальну характеристику стану зарубіжної психології періоду відкритої методологічної кризи / А. М. Ждан «Загальна характеристика стану зарубіжної психології у період відкритої кризи (початок 10-х – середина 30-х років ХХ ст.)»// Див. додаткову літературу № 20. – С. 6 –22.</p>	
	<p>3. Поясніть методологічну основу біхевіоризму / Дж. Б. Уотсон «Психологія з точки зору біхевіориста» // Див. додаткову літературу № 20. – С. 102–123.</p>	
	<p>4. Визначте методологічну специфіку двох основних видів психології за Е. Шпрангером / Е. Шпрангер // Див. додаткову літературу № 20. – С. 442–461.</p>	
	<p>5. З'ясуйте методологічні задачі гештальтпсихології / В. Келер «Деякі задачі гештальтпсихології» // Див. додаткову літературу № 20 – С. 208–230.</p>	

ІХ. РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ СТУДЕНТИ

Особливості проведення семестрового підсумкового контролю відображаються в робочій програмі та описі дисципліни і доводяться до відома студентів групи на першому занятті з дисципліни.

Система оцінювання

Поточний контроль успішності студентів здійснюється в усній та письмовій формах під час проведення практичних занять. Оцінка поточного контролю знань студентів виставляється за:

1. Систематичність та активність на практичних заняттях, при цьому оцінюється рівень знань продемонстрованих у відповідях і виступах на заняттях, активність при обговоренні дискусійних питань.

2. Виконання домашніх письмових завдань, передбачених самостійною роботою студента.

3. Виконання тематичних контрольних робіт (при цьому оцінка виставляється за практичні навички та теоретичні знання яких набули студенти після опанування певної теми, за результатами тестування, відповідей на теоретичні питання, розв'язання практичних завдань, виробничих ситуацій, виконання індивідуальних занять).

Облік успішності здійснюється у відповідному журналі групи у традиційній 5-бальній шкалі (для кожного виду роботи: УПК та ППК). Максимальна кількість балів яку студент може отримати на практичному занятті за УПК та ППК дорівнює 10 балів.

Поточний контроль (УПК/ППК :_max. сума 60 балів):

1. Усний поточний контроль (УПК: max. 5 балів): Усна відповідь (розкриття теоретичних питань) на практичному занятті оцінюється від 1 до 5 балів.

2. Письмовий поточний контроль (ППК: max. 5 балів), а саме виконання тестів або письмових завдань:

2.1. Тест (маx 5 бали). Письмове тестове завдання з окремої теми оцінюється наступним чином :

- 10 правильних відповідей – 5 балів;
- 9 - 8 правильних відповіді – 4 бали;
- 7 - 6 правильних відповідей – 3 бали;
- 5 – 4 правильних відповіді – 2 бали;
- 3 - 1 правильних відповідей – 1 бал.

2.2. Письмове завдання за темою практичного заняття, або психологічний диктант (психологічний глосарій до теми) оцінюється маx. 5 бали.

У випадку коли студент не готовий до виконання завдання, йому нараховується 0 балів.

3. ІНДЗ (маx. 30 балів)

Виконання індивідуального науково-дослідницького завдання (ІНДЗ) з даної навчальної дисципліни оцінюється наступним чином, - маx. 30 балів, а саме:

- Відмінно - 30 балів;
- Добре – 20 балів;
- Задовільно – 10 балів.

4. Підсумковий модульний контроль успішності студентів

Після вивчення студентами тем ЗМ (змістовного модулю) навчального курсу, проводиться модульний контроль. Для його проведення використовуються варіанти контрольних модульних робіт. Зміст завдань охоплює всі питання тем винесених на самостійне вивчення. Складовими частинами варіанту контрольного модульного завдання є: тести, теоретичні питання та ситуаційна вправа.

Підсумковий контроль знань проводиться у формі письмового тестування за програмою даної навчальної дисципліни, яке складається з 60 питань.

Шкала оцінювання виглядає наступним чином:

- 60 правильних відповідей – 10 балів;
- 57-59 правильних відповідей – 9 балів;
- 51-56 правильних відповідей – 8 балів;
- 45-50 правильних відповідей – 7 балів;
- 39-44 правильних відповідей – 6 балів;
- 30-38 правильних відповідей – 5 балів;
- 21-29 правильних відповідей – 4 бали;
- 11-20 правильних відповідей – 3 бали;
- 6-10 правильних відповідей – 2 бала;
- 1-5 правильних відповідей – 1 бал.

У разі відсутності студента під час проведення модульного контролю з поважних причин, підтверджених відповідними документами, студент виконує перевірочну роботу у погоджений з викладачем час. У всіх інших випадках відсутність студента під час модульного контролю автоматично зараховується йому як незадовільна оцінка (0 балів) за відповідний модуль.

Поточне тестування та самостійна робота						Підсумковий тест	ІНДЗ	Сума
Змістовий модуль 1		Змістовий модуль 2						
Т1	Т2	Т3	Т4	Т5	Т6	10	30	100
10	10	10	10	10	10			

Т1, Т2 ... Т12 - теми змістових модулів

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90–100	A	відмінно	зараховано
82–89	B	добре	
74–81	C		
64–73	D	задовільно	
60–63	E		
35–59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0–34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Норми оцінювання

Критерії оцінювання знань студентів на екзамені (екзамен проходить в усній формі).

Оцінки **«відмінно»** заслуговує студент, який виявив усебічні, системні та глибокі знання навчального матеріалу і вміння вільно виконувати передбачені програмою завдання, ознайомлений з основною і додатковою психологічною літературою. Зазвичай оцінка **«відмінно»** ставиться студентам, які засвоїли взаємозв'язок основних категорій і понять, усвідомлюють значення наукових знань для організації психологічного дослідження, творчо використовують їх під час розв'язання ситуаційних завдань.

Оцінки **«добре»** заслуговує студент, який виявив повне знання навчального матеріалу, успішно виконав передбачені програмою завдання, засвоїв рекомендовану основну психологічну літературу. Як

правило, оцінка **«добре»** виставляється студентам, які мають системні знання і здатні до їх самостійного поповнення та оновлення під час подальшої професійної діяльності. Одночасно вони допустили несуттєві неточності, пропуски, помилки, які змогли самостійно виправити.

Оцінки **«задовільно»** заслуговує студент, який виявив знання основного навчального матеріалу в обсязі, потрібному для майбутньої роботи за професією, частково упорався з виконанням передбачених програмою завдань, ознайомлений з частиною рекомендованої основної психологічної літератури. Зазвичай оцінка **«задовільно»** виставляється студентам, які припустилися суттєвих помилок під час відповідей на семінарському занятті, екзамені або під час виконання залікових завдань, але продемонстрували здатність усунути ці помилки за допомогою викладача.

Оцінка **«незадовільно»** виставляється студенту, який виявив значні прогалини у знаннях основного навчального матеріалу, припустився принципових помилок у виконанні передбачених програмою завдань, не ознайомлений з основною психологічною літературою. Як правило, **«незадовільна»** оцінка виставляється студентам, у яких відсутні знання з навчального курсу, або їх недостатньо для початку професійної діяльності.

XI. Екзаменаційні питання з навчальної дисципліни для студентів денної форми навчання

1. Сутність методології та її принципи.
2. Історичні етапи розвитку методології.
3. Фундаментальна методологія. Загальнонаукова методологія. Конкретно наукова методологія.
4. Рівні методологічного аналізу.

5. Наука як сфера людської діяльності і система знань.
6. Наукове пізнання та його специфіка. Функції науки.
7. Критерії науковості, структура наукового пізнання.
8. Психологічна наука як об'єкт методологічного аналізу.
9. Предмет, об'єкт, завдання психології, її місце в системі наук.
10. Методологічні основи становлення предмету психології.
11. Базові категорії психології: стисла характеристика.
12. Еволюція предмету психології в історії психології.
13. Еволюція методів наукового дослідження в історії психології.
14. Основні етапи розвитку наукової психології.
15. Ідеологеми класичних і некласичних напрямів психології.
16. Методологічні орієнтації та методологічні тенденції у психології.
17. Характеристика методологічного монізму, лібералізму, нігілізму і плюралізму.
18. Типи раціональності в класичній, некласичній та посткласичній психології.
19. Сутнісна специфіка методології психологічних досліджень.
20. Методологія як форма мислення і діяльності.
21. Парадигмальне розуміння методології.
22. Характеристика явища феноменологічного зсуву у сучасній науці.
23. Методологічні проблеми розуміння та пояснення у психології.
24. Характеристика принципів конкретизації природничо-наукової парадигми.
25. Характеристика принципів конкретизації гуманістичної парадигми.
26. Характеристика принципів конкретизації вітакультурної парадигми.
27. Характеристика основних парадигмальних орієнтацій сучасної психології.

28. Методологічні засади духовної парадигми психології та її основні твердження.
29. Соціальні, моральні та духовні проблеми діяльності практичного психолога.
30. Методологічні чинники вирішення «етичного парадоксу» психології.
31. Поняття: «метод», «методологія», «методика».
32. Класифікація методів наукового дослідження.
33. Методологія наукового дослідження. Етапи, парадигма, структура, принципи наукового дослідження.
34. Основні парадигми психології.
35. Методологічні принципи як основа парадигми.
36. Характеристика першого етапу наукового дослідження.
37. Теоретичний аналіз наукової проблеми.
38. Теоретичні та емпіричні гіпотези наукового дослідження.
39. Характеристика другого етапу наукового дослідження.
40. Характеристика третього етапу наукового дослідження.
41. Міжнародний етичний кодекс психолога як методологічна основа психологічного дослідження. Правове регулювання психологічних досліджень.
42. Деонтологічний аналіз наукового психологічного дослідження.
43. Класифікація методів наукового дослідження.
44. Обсерваційні методи наукового дослідження.
45. Спостереження як метод психологічного дослідження. Критерії класифікації видів спостереження.
46. Експеримент як метод психологічного дослідження.
47. Види та особливості викладу результатів наукових досліджень у кваліфікаційних роботах з психології.

48. Види науково-дослідних кваліфікаційних робіт з психології (їх стисла характеристика). Вимоги до кваліфікаційних робіт з психології.
49. Курсова і дипломна робота з психології.
50. Методологічні основи психологічної діагностики.
51. Методологічні основи психологічної корекції та психотерапії.
52. Методологічна специфіка дослідження психіки. Психіка як предмет системного дослідження.
53. Методологічна специфіка дослідження особистості у психології.
54. Методологічні основи теорій особистості у психології.
55. Постановка проблеми діяльності у психології. Діяльність як базова категорія психології.
56. Сутність проблеми спілкування у психології. Специфіка дослідження спілкування у психології.
57. Проблема біологічного (природного) і соціального (набутого) у сучасній психологічній науці.
58. Методологія практичної психології: основні парадигми.
59. Проблема психологічної допомоги. Її понятійний апарат.
60. Постановка проблеми кризи у психології. Шляхи подолання методологічної кризи у психології.

**Екзаменаційні питання з навчальної дисципліни
для студентів заочної форми навчання**

1. Сутність методології та її принципи.
2. Історичні етапи розвитку методології.
3. Фундаментальна, загальнонаукова і конкретно-наукова методологія.
4. Наука як сфера людської діяльності і система знань: наукове пізнання та його специфіка. Функції науки.

5. Психологічна наука як об'єкт методологічного аналізу.
6. Характеристика актуальних проблем сучасної психології.
7. Класифікація методів наукового дослідження.
8. Методологічні орієнтації та методологічні тенденції у психології.
9. Характеристика методологічного монізму, лібералізму, нігілізму та плюралізму.
10. Сутнісна специфіка методології психологічних досліджень.
11. Методологічні проблеми розуміння та пояснення у психології.
12. Основні парадигми психології.
13. Принципи конкретизації основних парадигм психології.
14. Характеристика основних парадигмальних орієнтацій у сучасній психології.
15. Характеристика духовної парадигми психології.
16. Соціальні, моральні та духовні проблеми в діяльності практичного психолога.
17. Методологія наукового дослідження: етапи, парадигма.
18. Основні методологічні принципи психологічних досліджень.
19. Структура наукового дослідження.
20. Характеристика першого етапу наукового дослідження.
21. Теоретичний аналіз наукової проблеми. Теоретичні та емпіричні гіпотези наукового дослідження.
22. Характеристика другого етапу наукового дослідження.
23. Характеристика третього етапу наукового дослідження.
24. Класифікація методів наукового дослідження.
25. Обсерваційні методи наукового дослідження.
26. Спостереження як метод психологічного дослідження. Критерії класифікації видів спостереження.
27. Експеримент як метод психологічного дослідження.

28. Етико-правове регулювання психологічного дослідження. Міжнародний етичний кодекс психолога як методологічна основа психологічного дослідження.
29. Деонтологічний аналіз психологічного дослідження.
30. Види та особливості викладу результатів наукових досліджень в кваліфікаційних роботах з психології (курсова і дипломна робота з психології).

ХІІ. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

1. Щербакова І. М. Навчальна програма курсу «Методологічні та теоретичні проблеми психології». Для студентів спеціальності «Практична психологія» / І. М. Щербакова. – Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2014. – 18 с.
2. Щербакова І. М. Методичні рекомендації до написання курсової роботи з курсу «Психологія праці» : навч. посіб. [для студ., що навч. за напрямом підготов.: 6.030103. Практична психологія] / І. М. Щербакова. – Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2013. – 72 с.
3. Щербакова І. М. Психологія праці : теоретичні і методологічні основи наукових досліджень: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / І. М. Щербакова. – Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2014. – 144 с.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ ДО ЗМІСТОВНИХ МОДУЛІВ КУРСУ

Приклад тестового завдання до Т. 4. ЗМ II.

1. Суттєві зв'язки та відношення, що підлягають безпосередньому вивченню називаються:
  - а) об'єктом дослідження;
  - б) предметом дослідження;
  - в) парадигмою.

2. Сукупність умов, за яких проводиться експеримент, називають:
  - а) експериментальним планом;
  - б) експериментальною програмою;
  - в) експериментальною ситуацією.

3. Змістовне пояснення числових даних називають:
  - а) аналізом;
  - б) інтерпретацією;
  - в) статистикою.

4. Процеси, явища, які породжують досліджувану проблемну ситуацію називаються:
  - а) предметом дослідження;
  - б) об'єктом дослідження;
  - в) гіпотезою дослідження.

5. Елементи, які лежать в основі наукового дослідження називаються:
  - а) науковими фактами;
  - б) науковою гіпотезою;
  - в) незалежними змінними.

6. Для підтвердження окремих суджень наукового дослідження використовують:
  - а) факти;
  - б) цитати;
  - в) припущення.

7. При однаковому відношенні дослідника до наукових концепцій учених, огляд літератури подається в порядку:

- а) відповідно до року видання;
- б) алфавітному;
- в) довільно.

8. Попередній алгоритм вирішення досліджуваної теми називають:

- а) метою роботи;
- б) робочою гіпотезою;
- в) експериментальним планом.

9. Сукупність методів збору, обробки та аналізу інформації називають:

- а) діагностикою;
- б) експериментом;
- в) робочим інструментарієм.

10. Бібліографічний опис складають відповідно до:

- а) деонтологічних правил;
- б) бібліографічних стандартів;
- в) етичних правил.

XI. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова:

1. Альбуханова К. О. Методологічне значення категорії суб'єкта для сучасної психології / К. О. Альбуханова // Людина. Суб'єкт. Вчинок : Філософсько-психологічні студії / за заг. ред. В. О. Татенка. – К.: Либідь, 2006. – 360 с.
2. Ананьев Б. Г. Методология психологического исследования / Б. Г. Ананьев. – СПб.: Международная Академия психологических наук, 1994. - 24 с.
3. Баскаков А. Я. Методология научного исследования: Учеб. пособие для студентов вузов. / А. Я. Баскаков, Н. В. Туленков. – Межрегион. акад. упр. персоналом. – 2-е изд, испр. – К. : МАУП, 2004. – 213 с.
4. Василюк Ф. Е. Методологический анализ в психологии / Ф. Е. Василюк. – М.: Смысл, 2003. – 240 с.
5. Зинченко В. П. Методологические вопросы психологии / В. П. Зинченко, С. Д. Смирнов. – М. : Изд-во Моск. ун-та, 1982. – 128 с.
6. Корнилова Т. В. Методологические основы психологии / Т. В. Корнилова, С. Д. Смирнов. – СПб. : Питер, 2006. – 320 с.
7. Крушельницька О. В. Методологія та організація наукових досліджень : Навч. посібник. / О. В. Крушельницька. – К.: Кондор, 2006. – 204 с.
8. Ломов Б. Ф. Методологические и теоретические проблемы психологии / Б. Ф. Ломов. – М.: Наука, 1984. – 444 с.
9. Мазилев В. А. Методология психологической науки / В. А. Мазилев. – Ярославль, 2003. – 303 с.
10. Пілюшенко В. Л. Наукове дослідження: організація, методологія, інформаційне забезпечення: Навч. посібник / В. Л. Пілюшенко. – К., Лібра, 2004. – 343 с.
11. Рибалка В. В. Методологічні питання наукової психології : навч.-метод. посіб. / В. В. Рибалка. – К. : Ніка-Центр, 2003. – 204 с.
12. Савчин Мирослав. Методологеми психології: монографія /

- Мирослав Савчин. –К.: Академвидав, 2013. – 224 с.
13. Стеченко Д. М. Методологія наукових досліджень. Підручник. / Д. М. Стеченко. – К., Знання, 2007. – 317 с.
  14. Теория и методология психологии (Постнеклассическая перспектива) / отв. ред. А. Л. Журавлев, А. В. Юревич. – М.: Вид-во «Институт психологии РАН», 2007. – 528 с.
  15. Тютюнник В. И. Основы психологических исследований : учеб. пособие для студ. фак. психол. высш. учеб. завед. по направлению «Психология» / В. И. Тютюнник. – М.: УМК «Психология», 2002. – 208 с.
  16. Ушаков Е. В. Введение в философию и методологию науки: Учебник / Е. В. Ушаков. – М.: Изд-во «Экзамен», 2005. – 528 с.
  17. Фурман А. В. Ідея професійного методологування : монографія / А. В. Фурман. – Ялта; Тернопіль : Економічна думка, 2008. – 205 с.
  18. Цюцюра С. В. Методологія, методика та інформаційні технології наукових досліджень / С. В. Цюцюра. – К. : КНУБА, 2004. – 43 с.
  19. Шкарабура М. Г. Методологія і методика наукових досліджень: Навч. посібник / М. Г. Шкарабура. – Черкаси: Відлуння – Плюс, 2004. – 79 с.
  20. Щедровицкий Г. П. Психология и методология / Г. П. Щедровицкий. – М.: Путь, 2004. – 466 с.

Додаткова література:

1. Аллахвердов В. М. Предмет психологии сквозь призму единой теории психологии / В. М. Аллахвердов // Методология и история психологии. – 2006. – № 1. – С. 100-104.
2. Балл Г. До обґрунтування раціогуманістичного підходу у психології / Г. Балл // Психологія і суспільство. – 2004. – № 4. – С. 60-74.
3. Балл Г. А. «Психология» методологии: раціогуманістический взгляд / Г. А. Балл // Вопросы психологии. – 2011. – № 2. – С. 3-13.
4. Білоусова Т. П. Основи наукових досліджень: Навч. посібник для студ. вищ. навч. закл. / Т. П. Білоусова, Ю. О. Маркітантов. – Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський держ. універ-т, 2004. – 119 с.

5. Білуха М. Т. Основи наукових досліджень : Підручник для студ. екон. спец. вузів / М. Т. Білуха. – К.: Вища школа, 1997. – 271 с.
6. Брадовський В. Й., Патрик І. П., Яблонко В. Я. Тлумачний словник психологічних термінів в українській мові / В. Й. Брадовський, І. П. Патрик, В. Я. Яблонко. – К.: ВД «Професіонал», 2005. – 224 с.
7. Бродовська В. Й., Грушевський В. О., Патрик І. П. Тлумачний російсько-український словник психологічних термінів: Словник. / В. Й. Бродовська, В. О. Грушевський, І. П. Патрик. – К.: ВД «Професіонал», 2007. – 512 с.
8. Василюк Ф. Е. Методологический смысл психологического кризиса / Ф. Е. Василюк // Вопросы психологии. – 1996. – № 6. – С. 25-40.
9. Вовканич С. активізація наукової діяльності молоді в системі інноваційного розвитку. – Л.: Ін-т регіон. дослідж. НАН України, 2006. – 184 с.
10. Гавриш Р. Л. Науково-дослідницька діяльність студентів у вищих навчальних закладах / Р. Л. Гавриш. – Полтава, 2004. – 44 с.
11. Готтсданкер Ф. Основы психологического эксперимента: Учеб. пособие. / Ф. Готтсданкер. – М: Изд-во Моск. ун-та, 1982. – 464 с.
12. Гринькова М. В. Дипломні та кваліфікаційні роботи: вимоги до їх написання, оформлення та захисту (для студентів природничого факультету) : посіб. / Гринькова М. В., Шиян Н. І., Гуріненко Н. О. – Полтава : АСМІ, 2001. – 96 с.
13. Гуманістична психологія: Антологія: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів: [у 3-х т.]. / Р. Трач, Г. Балл. – К.: Університетське видавництво «Пульсари», 2001. – Том 1: Гуманістичні підходи в західній психології ХХ ст. – 2001. – 252 с.
14. Гуманістична психологія: Антологія: [в 3-х т.]. : Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Р. Трач, Г. Балл. – К.: Унів.вид-во ПУЛЬСАРИ, 2001. – Т. 2: – 2005. – 279 с.
15. Гусельцева М. С. Методологические кризисы и типы рациональности в психологии / М. С. Гусельцева // Вопросы психологии.

– 2006. – № 1. – С. 3-15.

16. Гусельцева М. С. Типы методологических установок в психологии / М. С. Гусельцева // Вопросы психологии. – 2005. – № 6. – С. 98-103.

17. Добров Г. М. Наука о науке: начала науковедения. / Г. М. Добров. – К., Наук. думка, 1989. – 302 с.

18. Загальна психологія : Хрестоматія: Навч. посіб. / О. В. Скрипченко, Л. В. Долинська, З. В. Огороднійчук та ін. – К. : Каравела, 2007. – 640 с.

19. Зоткин Н. В. Подготовка и защита курсовых и дипломных работ : метод. рекомендации / Н. В. Зоткин – Самара: Изд-во Универс-групп, 2005. – 44 с.

20. История психологии (10-е – 30-е гг. Период открытого кризиса) : Тексты / Под ред. П. Я. Гальперина, А. Н. Ждан. 3-е изд. – Екатеринбург: Деловая книга, 1999. – 480 с.

21. Карандашев В. Н. Квалификационные работы по психологии: реферативные, курсовые и дипломные : учеб.-метод. пособие / В. Н. Карандашев. – М. : Смысл, 2002. – 167 с.

22. Ковальчук В. В. Основи наукових досліджень / В. В. Ковальчук, Л. М. Моїсєєв. – К. : Професіонал, 2007. – 240 с.

23. Коханко О. М. Основи науково-педагогічних досліджень: Навч. посібник. / О. М. Коханко. – Хмельницький: ХНУ, 2005. – 254 с.

24. Курсові та дипломні роботи : метод. рек. та вимоги для студ. спец. «Дошкільне виховання» / [уклад. : Н. М. Манжелій, О. С. Чернова, О. І. Гришко та ін.]. – Полтава, 2003. – 66 с.

25. Кушнарєнко Н. М. Наукова обробка документів. Підручник. / Н. М. Кушнарєнко. – К.: Знання, 2006. – 334 с.

26. Лудченко А. А. Основы научных исследований: Учебн. пособие. / А. А. Лудченко. – К.: Знання, 2000. – 334 с.

27. Мазилев В. А. Методологические проблемы психологии в начале XXI века / В. А. Мазилев // Психологический журнал. – 2006. – № 1. – Т. 27. – С. 23-34.

28. Методологические основы психологии: хрестоматия; учебно-методический комплекс / авторы и составители С. Ю. Манухина, А. Н. Занковский. – М., Изд. центр ЕАОИ, 2009. – 152 с.
29. Мещеряков Б. Г., Зинченко В. П. Большой психологический словарь / Б. Г. Мещеряков, В. П. Зинченко. – СПб.: Прайм-Еврознак, 2003. – 632 с.
30. Мигаль В. Д. Теорія і методи наукової творчості: Навч. посібник. / В. Д. Мигаль. – Х.: ІНЖЕК, 2007. – 423 с.
31. Мироненко В. В. Хрестоматия по психологии. Учеб. пособие для студентов пед. ин-тов. Под ред. А. В. Петровского / В. В. Мироненко. – М.: Просвещение, 1997. – 528 с.
32. Моргун В. Ф. Кваліфікаційні наукові роботи з психології : метод. поради студ. / В. Ф. Моргун, Л. С. Москаленко // Практична психологія та соціальна робота. – 2004. – № 7. – С. 57–61.
33. Мортук В. В. Основи наукових досліджень. / В. В. Мортук. – Дрогобич: Вимір, 2005. – 142 с.
34. Платонов В. Краткий словарь системы психологический понятий: учеб. пособие для учеб. заведений профтехобразования / В. Платонов. – М.: Высшая школа, 1984. – 174 с.
35. Психологічна енциклопедія / Автор-упорядник О. М. Степанов. – К.: «Академвидав», 2006. – 424 с.
36. Психологічна деонтологія: етичні кодекси: Хрестоматія / уклад. В. О. Климчук. – К.: МАУП, 2005. – 88 с.
37. Психологічна енциклопедія / Автор-упорядник О. М. Степанов. – К.: «Академвидав», 2006. – 424 с.
38. Психологічний словник. / Під ред. І. Войтко. – К.: Вища школа, 1982. – 215 с.
39. П'ятницька-Позднякова І. С. Основи наукових досліджень у вищій школі : навч. посіб. / І. С. П'ятницька-Позднякова. – К., 2003. – 116 с.
40. Савчин Мирослав. Духовна парадигма психології: монографія / Мирослав Савчин. – К.: Академвидав, 2013. – 252 с.
41. Савчин М. В., Гавриш З. С. Вступ до спеціальності : Психолог,

- практичний психолог : Навчальний посібник / М. В. Савчин, З. С. Гавриш.
– Івано-Франківськ: Місто НВ, 2007. – 400 с.
42. Свєрдан М. М. Основи наукових досліджень. навчальний посібник /
М. М. Свєрдан, М. Р. Свєрдан. – Чернівці : Рута, 2006. – 352 с.
43. Тарелкін Ю. П. Методологія наукових досліджень : навч. посіб. /
Ю. П. Тарелкін, В. О. Цикін. – Суми: Видавництво СумДПУ ім.
А. С. Макаренка, 2010. – 196 с.
44. Фурман А. В. Методологія наукових досліджень: модульно-
розвивальний підручник / А. В. Фурман. – Т. : Економічна думка, 2005. –
40 с.
45. Хрестоматія по психології: Учеб пособие для студентов пед. ин-
тов / Сост. В. В. Мироненко; Под ред. А. В. Петровского. – 2-е изд.,
перераб. и доп. – М.: Просвещение, 1987. – 447 с.
46. Шапар В. Б. Сучасний тлумачний психологічний словник: близько
2500 термінів / В. Б. Шапар. – Х.: Прапор, 2007. – 640 с.
47. Шейко В. М. Організація та методика науково-дослідницької
діяльності : підруч. / В. М. Шейко, Н. М. Кушнарєнко. – 6-те вид.,
переробл. і допов. – К. : Знання, 2008. – 310 с.
48. Щєрбакова І. М. Методичні рекомендації до написання курсової
роботи з курсу «Психологія праці» : навч. посіб. [для студ., що навч. за
напрямом підготов.: 6.030103. Практична психологія] / І. М. Щєрбакова. –
Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2013. – 72 с.
49. Щєрбакова І. М. Психологія праці : теоретичні і методологічні
основи наукових досліджень: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] /
І. М. Щєрбакова. – Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2014. –
144 с.
50. Щєрбакова І. М. Навчальна програма курсу «Методологічні та
теоретичні проблеми психології» : для студ. спец. «Практична
психологія» / І. М. Щєрбакова. – Суми : Вид-во СумДПУ імені
А. С. Макаренка, 2014. – 18 с.

Навчальне видання

Щербакова Ірина Миколаївна

доцент кафедри практичної психології,

к. філос. наук, доцент

РОБОЧА ПРОГРАМА
курсу «Психологія праці»

за напрямом підготовки

6.0301103. Практична психологія

Суми: Видавництво СумДПУ, 2014 р.

Свідоцтво ДК № 231 від 02.11.2000 р.

Відповідальна за випуск *А. А. Сбруєва*

Комп'ютерна верстка *Ю. С. Нечипоренко*

Здано в набір 23.10.14. Підписано до друку 27.10.14.

Формат 60x84/16. Гарн. Calibri. Друк ризогр.

Папір друк. Умовн. друк. арк. 1,4. Обл.-вид. арк. 1,2.

Тираж 100 прим.

Видавництво СумДПУ імені А. С. Макаренка

40002, м. Суми, вул. Роменська, 87

